

Lietuvos indėlis į tarptautinės bendruomenės kovą su terorizmu: oficialių dokumentų apžvalga

Dėl neregėto masto teroristų išpuolių 2001 m. rugsėjo 11 d. prieš Pasaulio prekybos centrą Niujorke ir Pentagoną Vašingtone demokratinės šalys skubiai pradėjo formuoti plačią tarptautinę koaliciją kovai su teroru, sustiprėjo tarptautinės bendruomenės dėmesys tarptautinio teroro prevencijai. Po teroro aktų JAV Lietuva susidūrė su nauju iššūkiu – būtinybe nustatyti naujus užsienio ir saugumo politikos tikslus, peržiūrėti senus prioritetus, juos pritaikyti prie naujų geostrateginės aplinkos realijų. JAV naujoji užsienio politikos doktrina tapo svarbiu postūmiu daugeliui valstybių, tarp jų ir Lietuvai, kovą su terorizmu nacionalinio saugumo darbotvarkėje iškelti į pirmą vietą, nepriklausomai nuo realios grėsmės. Terorizmas paneigia bendras demokratijos vertybes ir principus, paniekina žmogaus gyvybę, todėl kovoje su terorizmu reikia nuosekliai bendradarbiauti tarptautiniu mastu. Šiame straipsnyje nagrinėjamas ir įvertinamas Lietuvos indėlis į tarptautinės bendruomenės kovą su terorizmu.

Įvadas

Terorizmas kelia rimtą grėsmę tarptautinės bendrijos, taip pat ir NATO, Europos Sąjungos bei Lietuvos saugumui. Po rugsėjo 11 d. įvykių JAV terorizmo grėsmė atsirado pirmosiose saugumo strategijų eilutėse ir tarp svarbiausių politikos sričių beveik visose Vakarų pasaulio valstybėse, nepriklausomai nuo jų ankstesnės susidūrimų su terorizmu patirties, užsienio politikos bei interesų, terorizmo grėsmės suvokimo visuomenėje. Terorizmo grėsmė pasaulio bendrijos ir Lietuvos saugumui taip pat buvo įvardyta šalies Nacionalinio saugumo strategijoje¹ ir patobulintoje² jos redakcijoje³. Reikia pažymėti, kad Lietuvai ši grėsmė yra daugiau išorinė, nes vidaus sąlygos ir istorinė valstybės patirtis nesudaro galimybių atsirasti teroristų tinklui. Šis pavojus

* Dr. Feliksas Žigaras – Lietuvos karo akademijos Politikos mokslų katedros docentas. Adresas: Šilo g. 5A, 2055 Vilnius, tel.8-5 2103569, el. paštas: fzigaras@yahoo.com

¹ Žr.: LR Seimo nutarimas „Dėl nacionalinio saugumo strategijos patvirtinimo“, „Nacionalinio saugumo strategija“ (2002 05 28), *Vaištybės žinios*, 2002, Nr. 56-2233.

² Iki 2005 m. sausio 19 d. galiojanti Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo strategija (toliau – LRNSS) buvo priimta 2002 m. gegužės 28 d. LR Seimo nutarimu Nr. IX-907. Tuo metu Lietuva dar nebuvo tapusi NATO ir ES nare, todėl daugelis LRNSS nuostatų turėjo padėti siekti narystės šiose tarptautinėse organizacijose ir jai pasirengti. Lietuvai tapus NATO ir ES nare, buvo nuspręsta LRNSS patobulinti, kad ji atitiktų dabartinę situaciją ir numatytą tolesnes Lietuvos nacionalinio saugumo užtikrinimo gaires.

³ Žr. LR Seimo nutarimas „Dėl Seimo nutarimo „Dėl nacionalinio saugumo strategijos patvirtinimo“ priedo pakeitimo“ (2005 01 20), *Vaištybės žinios*, 2005, Nr. 15-473.

pirmiausia kyla iš tarptautinio terorizmo. Tačiau Lietuva gali tapti potencialiu tarptautinio terorizmo taikiniu. Teroro aktai gali būti nukreipti prieš strateginę reikšmę nacionaliniam saugumui turinčią infrastruktūrą ir strateginius objektus, taip pat kitų valstybių objektus Lietuvoje.

Lietuva gali tapti tranzito šalimi tarptautiniam terorizmui, nukreiptam prieš kitas valstybes. Lietuvos piliečiai užsienyje ir tarptautinėse operacijose dalyvaujantys Lietuvos kariai taip pat gali tapti teroristų išpuolių aukomis. Vidaus terorizmo grėsmę gali padidinti šios aplinkybės: politinio ekstremizmo apraiškos Lietuvoje; socialinė ir ekonominė diferenciacija, sukurianti socialinio terorizmo prielaidas (tokio teroro aktai gali būti nukreipti prieš atskiras valstybines ar privačias įstaigas, kurių veiklą tam tikros visuomenės grupės sieja su savo blogėjančia socialine padėtimi); globalizacijos išsigalėjimas pasaulyje ir antiglobalistinių judėjimų stiprėjimas gali skatinti šių judėjimų vietinių padalinių aktyvumą ir sukurti specifinio terorizmo prielaidas (prisidengiant kova su globalizacija, aplinkos tarša ir pan.).

Lietuva, atkūrusi savo valstybingumą, iš karto skyrė ypatingą dėmesį tarptautinio terorizmo prevencijai, jungėsi prie tarptautinių konvencijų prieš terorizmą. Integruojantis į euroatlantines struktūras, Lietuvai didėjo tarptautinio terorizmo grėsmė, įvykus integracijai į ES ir kilus laisvo asmenų judėjimo kontrolės bei išorinės ES sienos apsaugos poreikiui, Lietuva tapo atsakinga ir už Europos saugumą, todėl terorizmo grėsmė išaugo. Remdamasi tarptautine kovos su terorizmu patirtimi Lietuva prioritetą teikia terorizmo prevencijai. Rengiantis kovai su terorizmu, kartu su kitomis valstybės institucijomis buvo parengti kovos su terorizmu veiksmų planai, patvirtintas Ilgalaikių valstybinių saugumo stiprinimo programų rengimo ir įgyvendinimo planas.

Straipsnio tikslas – išnagrinėti ir įvertinti Lietuvos indėlį į tarptautinės bendruomenės kovą su terorizmu: aptarti Lietuvos Respublikos programą prieš terorizmą; apžvelgti Lietuvos prisijungimo prie tarptautinių konvencijų eigą; įvertinti Lietuvos dalyvavimą tarptautinės antiteroristinės koalicijos veiksmuose.

1. Lietuvos Respublikos kovos su terorizmu programa

Atkūrusiai nepriklausomybę 1990 m. Lietuvai reikėjo pasirinkti nacionalinio saugumo politiką. Lietuvos nacionalinis saugumas tapo ypač svarbia ir kartu sunkiai sprendžiama problema. Nacionalinio saugumo koncepcijos kūrėjams praktiškai teko suformuluoti naujus valstybės saugumo tikslus ir įvardyti priemones – kurti iš naujo Lietuvos nacionalinio saugumo politikos strategiją. Atsižvelgdama į istorinę patirtį ir tradicijas, Lietuva savo saugumą suvokia kaip visos Europos ir transatlantinės bendrijos saugumo dalį. Lietuvos nacionalinio saugumo koncepcijos parengimo, svarstymo ir priėmimo procesas užtruko daugiau nei penkerius metus. Pagaliau 1996 m. gruodžio 19 d. Seimas priėmė Lietuvos nacionalinio saugumo pagrindų įstatymą, kuris nustatė Lietuvos nacionalinio saugumo užtikrinimo priemones ir būdus. Keičiantis Lietuvos vidaus ir geostrateginei aplinkai nuo 1998 m. iki 2004 m. spalio 9 d. Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymas ir jo priedėlis net devynis kartus buvo keičiamas bei papildomas.

Lietuvos Vyriausybei ir jos institucijoms pradėjus įgyvendinti Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymą, kuriame buvo numatyta 18 svarbiausių ilgalaikių vals-

tybinių nacionalinį saugumą stiprinančių programų⁴, prie šio įstatymo reikalavimų buvo pritaikytos saugumą užtikrinančios institucijos bei įstatymai. Vykdydama Lietuvos Vyriausybės 1997 m. gegužės 27 d. nutarimą „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997–2000 metų veiklos programos įgyvendinimo priemonių“⁵, Lietuvos Vyriausybė 1997 m. liepos 29 d. patvirtino Ilgalaikių valstybinių saugumo stiprinimo programų rengimo planą, įpareigojo ministerijas ir kitas institucijas, kurios Ilgalaikių valstybinių saugumo stiprinimo programų rengimo plane nurodytos kaip atsakingos už šių programų parengimą ir koordinavimą, jas parengti ir nustatytu laiku pateikti Lietuvos Vyriausybei⁶. Lietuvos Seimas 2000 m. birželio 8 d., vadovaudamasis Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymo 5-ojo straipsnio 1-ąja dalimi, patvirtino Ilgalaikių valstybinių saugumo stiprinimo programų rengimo ir įgyvendinimo planą⁷.

Lietuvos Vyriausybė, vadovaudami minėtais dokumentais, ėmėsi vidaus prevencinių priemonių, kad šalis netaptų teroristų taikiniu ar jų tranzito koridoriumi. Nuosekliai buvo įgyvendinamos Programos prieš terorizmą priemonės. Terorizmo finansavimo prevencija buvo viena iš svarbiausių kovos su terorizmu kryptų, todėl 1997 m. birželio 19 d. LR Seimas priėmė Pinigų plovimo prevencijos įstatymą⁸. Toliau buvo plėtojama kovai su terorizmu finansuoti būtina įstatymų bazė – išplėstas piniginių operacijų įtartinumo kriterijų sąrašas, parengtas Seime 2003 ir 2004 m. priimtas Pinigų plovimo prevencijos įstatymo pakeitimo įstatymas⁹.

Vadovaujantis ilgalaikėmis valstybinėmis saugumo stiprinimo programomis buvo organizuojamas prevencinis darbas, siekiant neleisti tarptautinėms teroristų organizacijoms skverbtis į šalį. Kovai su terorizmu strateginiuose objektuose numatytos specialios skriemonės, kurias vykdo operatyvinės tarnybos. Numatomi objektų administracijų veiksmai, dėl kurių iki minimumo sumažėtų teroro aktų tikimybė, sudaryti atskiri veiksmų planai galimų teroro aktų atvejais. Taip pat atliekamas operatyvinis darbas kriminogeniniuose objektuose, renkama informacija apie nusikaltėlių tarpusavio konfliktus, bandymus surengti teroro aktus¹⁰. Nerimą kelia faktas, kad Lietuvoje steigiasi komercinės veiklos neplėtojančios užsienio kapitalo įmonės. Įsteigęs įmonę savininkas įgyja teisę laikinai apsigyventi Lietuvoje. Pvz., 2000 m. iš 1 082 Rusijos piliečių įsteigtų įmonių nedirbo 855 (79 proc.). Pastebimos panašios ir įmonių, kurias įsteigė Kinijos, Ukrainos, Baltarusijos, Kazachstano, Azerbaidžano, Viet-

⁴ Žr. „Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatymas“ (priimtas 1996 12 19), *Valstybės žinios*, 1997, Nr. 2-16.

⁵ Lietuvos Respublikos (LR) Vyriausybės nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997–2000 metų veiklos programos įgyvendinimo priemonių“, *Valstybės žinios*, 1997, Nr. 48-1165.

⁶ LR Vyriausybės nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997–2000 metų veiklos programos įgyvendinimo priemonių“, *Valstybės žinios*, 1997, Nr. 72-1847.

⁷ LR Seimo 2000 06 08 nutarimas „Dėl ilgalaikių valstybinių saugumo stiprinimo programų rengimo ir įgyvendinimo plano“, *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 48-1381.

⁸ „Lietuvos Respublikos pinigų plovimo prevencijos įstatymas“, *Valstybės žinios*, 1997, Nr. 64-1502;

⁹ Žr.: „Lietuvos Respublikos pinigų plovimo prevencijos įstatymo pakeitimo įstatymas“ (2003 11 25), *Valstybės žinios*, 2003, Nr. 117-5318; „Lietuvos Respublikos pinigų plovimo prevencijos įstatymo 14 straipsnio pakeitimo įstatymas“ (2004 04 27), *Valstybės žinios*, 2004, Nr. 73-2523.

¹⁰ *Nacionalinio saugumo sistemos būklės ir plėtros 1998 metų ataskaita*, <http://www.kam.lt/EasyAdmin/sys/files/Ataskaita1998.zip>, 2004 09 15.

namo piliečiai, veiklos tendencijos. Tokia „komercinė“ veikla yra puiki priedanga užsienio teroristams, žvalgams ir organizuotų nusikalstamų grupių nariams¹¹.

Po 2001 m. rugsėjo 11 d. teroro aktų JAV sustiprėjo tarptautinės bendruomenės dėmesys tarptautinio teroro prevencijai. JAV naujoji užsienio politikos doktrina tapo svarbiu postūmiu daugeliui valstybių kovą su terorizmu nacionalinio saugumo darbotvarkėje išskirti į pirmą vietą, nepriklausomai nuo realios grėsmės. Vidurio ir Rytų Europos valstybėms šis spaudimas tapo dvigubas dėl jų siekio integruotis į NATO ir ES¹². Naujos euroatlantinės bendrijos narės pritarė tikslams laikyti bendrą politikos kryptį ir prisidėjo prie saugumo stiprinimo regione, o ne vien tapo jo vartotojomis. Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo strategijoje¹³ ir 2005 m. sausio 20 d. jos naujojoje redakcijoje terorizmas minimas kaip bene svarbiausia grėsmė Lietuvos saugumui¹⁴, nepaisant, kad Lietuvoje terorizmo grėsmė nėra tokia akivaizdi kaip JAV.

Lietuva, įgyvendindama 2001 m. rugsėjo mėnesį patvirtintas JT Saugumo Tarybos rezoliucijas kovai su terorizmu, numatė vidutinės trukmės ir ilgalaikės veiklos kovojant su terorizmu kryptis bei konkrečias antiteroristines priemones. Kovos su terorizmu strategijoje labai svarbi prevencijos reikšmė. Todėl Lietuvos ir tarptautinės bendrijos prioritetu tampa teisės aktų bei procedūrų peržiūra siekiant užkirsti kelią visoms teroristų organizacijų finansavimo galimybėms. Valstybės turi glaudžiai bendradarbiauti, tirdamos teroro aktus bei atlikdamos kitas teises procedūras. Tarptautinė bendrija taip pat turi peržiūrėti dar septintajame ir aštuntajame dešimtmetyje patvirtintas konvencijas, kurios jau nebeatitinka dabarties aktualijų.

Kartu išryškėjo svarbiausios Lietuvos pasirengimo kovai su terorizmu problemos. Lietuva iki tol nebuvo prisijungusi prie visų būtinų tarptautinių kovos su terorizmu konvencijų, nebuvo tinkamai teisiškai reglamentuota kova su terorizmu, terorizmo prevencija, kartu ir terorizmo prevenciją vykdančių valstybės institucijų funkcijos. Atsižvelgdamas į tai, Lietuvos Seimas 2001 m. papildė Ilgalaikių valstybinių saugumo stiprinimo programų rengimo ir įgyvendinimo planą prieš terorizmą¹⁵. 2001 m. parengtame Programos prieš terorizmą projekte buvo įvardytos tarptautinio ir vidaus terorizmo keliamos grėsmės valstybei, nustatytos kovos su terorizmu kryptys bei pateiktas neatidėliotinų kovos su terorizmu veiksmų planas, taip pat nustatytos institucijos, atsakingos už programos įgyvendinimą. Atsižvelgiant į tarptautinės bendrijos kovos su terorizmu pokyčius 2001–2004 m. Ilgalaikių valstybinių saugumo stiprinimo programų rengimo planas buvo koreguojamas¹⁶.

Siekdama, kad būtų tinkamai koordinuojama valstybės ir kitų institucijų veikla kovojant su terorizmu ir įgyvendinamos būtinos šios kovos priemonės, Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2002 m. vasario 15 d. sudarė Tarpžinybinę koordinacinę

¹¹ *2000 metų nacionalinio saugumo sistemos būklės ir plėtros ataskaita*, Vilnius, 2001, p. 57.

¹² Dranseikaitė E., „Globalizacija ir naujo tipo grėsmės: terorizmas“, *Lietuvos metinė strateginė apžvalga 2002*, Vilnius: Lietuvos karo akademija, 2003, p. 29.

¹³ Seimo nutarimas (1 išnaša).

¹⁴ Seimo nutarimas (3 išnaša).

¹⁵ LR Seimo 2001 09 20 nutarimas „Dėl Seimo nutarimo „Dėl ilgalaikių valstybinių saugumo stiprinimo programų rengimo ir įgyvendinimo plano papildymo“, *Valstybės žinios*, 2001, Nr. 82-2837.

¹⁶ Žr.: LR Seimo 2003 03 13 nutarimas „Dėl Seimo nutarimo „Dėl ilgalaikių valstybinių saugumo stiprinimo programų rengimo ir įgyvendinimo plano papildymo“, *Valstybės žinios*, 2003, Nr. 29-1180; LR Seimo 2004 07 15 nutarimas „Dėl ilgalaikių valstybinių saugumo stiprinimo programų rengimo plano patvirtinimo“, *Valstybės žinios*, 2004, Nr. 115-4287.

komisiją prieš terorizmą. Komisijos uždaviniai – svarstyti strateginius ir prireikus neatidėliotinus kovos su terorizmu ir jo prevencijos klausimus, koordinuoti ir kontroliuoti Lietuvos Respublikos programos prieš terorizmą (toliau vadinama – programa) įgyvendinimą. Komisija, vykdydama savo uždavinius, atlieka šias funkcijas: svarsto organizacinius klausimus, numato neatidėliotinas priemones, Lietuvoje susidarius palankioms sąlygoms atsirasti terorizmo pavojui; svarsto strateginius kovos su terorizmu ir jo prevencijos klausimus, teikia siūlymus Valstybės gynimo tarybai, Lietuvos Respublikos Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komitetui, Lietuvos Respublikos Vyriausybei, kitoms valstybės institucijoms ir įstaigoms; kontroliuoja, kaip atsakingos valstybės institucijos ir įstaigos įgyvendina numatytas priemones, svarsto jų pateiktas šių priemonių įgyvendinimo ataskaitas; koordinuoja valstybės institucijų ir įstaigų, susijusių su programos įgyvendinimu, keitimąsi informacija¹⁷.

Vykdydama Lietuvos Vyriausybės 2002 m. sausio 22 d. nutarimą „Dėl Lietuvos Respublikos programos prieš terorizmą patvirtinimo“ (programos įgyvendinimo priemonė Nr. 39), Lietuvos Vyriausybė 2003 m. birželio 26 d. patvirtino Teroro aktų sukeltamų krizinių situacijų padarinių likvidavimo programą¹⁸ ir nustatė, kad konkreti lėšų suma šiuo nutarimu patvirtintos Teroro aktų sukeltamų krizinių situacijų padarinių likvidavimo programos priemonėms įgyvendinti būtų numatoma rengiant Lietuvos Respublikos atitinkamų metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų projektus ir valstybės investicijų programas.

Programos būtinumas grindžiamas: tarptautinio terorizmo apraiškų Lietuvoje galimybe ir pavojingumu; kovos su juo aktualumu; teroro aktų panaudojant masinio naikinimo ginklą tikimybe; Lietuvos Respublikos tarptautiniais įsipareigojimais; rizikos, susijusios su teroro aktais, iš jų ir naudojant masinio naikinimo ginklą, suvokimu, poreikiu įvertinti kiekvienos saugumo grandies būklę ir tikslinti priemonių planus, užtikrinti gyventojų saugumą ir stabilų ūkio funkcionavimą.

Programos tikslai: pasirengti tinkamai reaguoti ir likviduoti teroro aktų sukeltamų krizinių situacijų (ypač panaudojus masinio naikinimo ginklą) padarinius, kuo geriau apsaugoti gyventojus ir aplinką nuo galimų neigiamų padarinių; įvykdyti Lietuvos įsipareigojimus pagal Jungtinių Tautų Organizacijos kovos su terorizmu konvencijas, Konvenciją dėl cheminio ginklo kūrimo, gamybos, kaupimo ir panaudojimo uždraudimo bei jo sunaikinimo ir pagal kitus tarptautinius susitarimus.

Pagrindiniai programos uždaviniai: sukurti veiksmingą ir patikimą teroro aktų sukeltamų padarinių likvidavimo mechanizmą; plėsti civilinės saugos ir gelbėjimo pajėgų, valstybės ir savivaldybių institucijų galimybes, telkti jų pastangas, kad būtų pasirengta reaguoti ir likviduoti teroro aktų sukeltamų krizinių situacijų padarinius; sudaryti sąlygas aprūpinti civilinės saugos ir gelbėjimo sistemos pajėgas materialiniais ištekliais, kurių reikia norint tinkamai reaguoti ir apsaugoti žmones, turta ir aplinką teroro aktų atvejais; užtikrinti Jungtinių Tautų Organizacijos, Europos

¹⁷ LR Vyriausybės nutarimas „Dėl Tarpžinybinės koordinacinės komisijos prieš terorizmą sudarymo ir jos darbo organizavimo“, *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 18-734; LR Vyriausybės nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. vasario 15 d. nutarimo Nr. 255 „Dėl Tarpžinybinės koordinacinės komisijos prieš terorizmą sudarymo ir jos darbo organizavimo“ pakeitimo“, *Valstybės žinios*, 2004, Nr. 136-4956.

¹⁸ LR Vyriausybės nutarimas „Dėl Teroro aktų sukeltamų krizinių situacijų padarinių likvidavimo programos patvirtinimo“, *Valstybės žinios*, 2003, Nr. 64-2908.

Sąjungos, Šiaurės Atlanto sutarties organizacijos ir Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijos antiteroristinės politikos įgyvendinimą; sukurti civilinės saugos ir gelbėjimo sistemos pajėgų ir sprendimus priimančių pareigūnų rengimo sistemą, pasiekti nustatytus jų pasirengimo standartus.

Kovos su terorizmu programa apima: dalyvavimą tarptautinės bendruomenės kovoje su terorizmu ir veiklą atitinkamuose NATO ir Europos Sąjungos mechanizmuose; bendrosios antiteroristinės teisinės bazės plėtrą; potencialių terorizmo taikinių apsaugą; galimų teroro aktų užsakovų ir vykdytojų nustatymą; teroristų grupuočių finansinių šaltinių ir finansavimo būdų nustatymą ir nutraukimą; aiškiai apibrėžtų teroro aktų tyrimo procedūrų sukūrimą; nuolatinį pasirengimą likviduoti teroro aktų sukeltas krizines situacijas; antiteroristinės žvalgybos ir kontržvalgybos stiprinimą.

Įgyvendindama Nacionalinę saugumo strategiją Lietuva teikia pirmenybę konkrečioms veiksmams kovoje su terorizmu, korupcija, organizuotu nusikalstamumu, prekyba žmonėmis, nelegalia prekyba narkotikais, nelegalia migracija, kontrabanda ir reagavimui į kitus šiuolaikinius iššūkius saugumui, pavyzdžiui, tokius kaip nusikalstamumas informacinių technologijų ir telekomunikacijų srityje. Lietuva kartu su kitais užsienio partneriais ir tarptautinėmis organizacijomis rengia, ratifikuoja ir įgyvendina tarptautinės teisės dokumentus, kreipdama ypatingą dėmesį į Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos rezoliucijas, skatina tarpžinybinę policijos pajėgų, pasienio kontrolės tarnybų, muitinių ir specialiosios paskirties tarnybų bendradarbiavimą dvišalių susitarimų pagrindu bei per tokias tarptautines organizacijas kaip Interpolas ir Europolas.

2. Lietuvos prisijungimas prie tarptautinių konvencijų

Nuo pat pradžių atkūrus nepriklausomą valstybę Lietuva aktyviai veikė tarptautinėse organizacijose, prisidėdama prie tarptautinės bendrijos pastangų užtikrinti demokratiją, žmogaus teises, taiką ir saugumą, plėtodama ekonominę diplomatiją. Lietuva kartu su kitais užsienio partneriais ir tarptautinėmis organizacijomis rengia, ratifikuoja tarptautinės teisės dokumentus ir įgyvendina jų nuostatas, kreipdama ypatingą dėmesį į Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos rezoliucijas. Lietuvos Respublikos Aukščiausioji Taryba (LR AT), pripažindama Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos ir Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto nuostatas, kad nė vieno žmogaus negalima kankinti, žiauriai, nežmoniška, žeminančiai su juo elgtis ir jo bausti, patvirtindama 1991 m. kovo 12 d. LR AT nutarime „Dėl Lietuvos Respublikos prisijungimo prie Tarptautinės žmogaus teisių chartijos dokumentų“ pareikštą įsipareigojimą apsaugoti žmogaus teises ir pagrindines laisves, nutarė prisijungti prie 1984 m. gruodžio 10 d. Konvencijos prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ir baudimą ir pavesti LR AT Pirmininkui informuoti Suvienytųjų Tautų Organizacijos generalinį sekretorių apie šį prisijungimo aktą ir Lietuvos Respublikos norą deponuoti prisijungimo dokumentus¹⁹. 1992 m. balandžio 9 d. LR AT, vadovaudamasi visuotinai pripažintais tarptautinės teisės principais ir normomis, nutarė prisijungti prie JTO 1948 m. gruodžio 9 d. Konvencijos dėl kelio užkirtimo

¹⁹ LR AT nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos prisijungimo prie 1984 m. gruodžio 10 d. Konvencijos prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ir baudimą“, *Valstybės žinios*, 1991, Nr. 27-732.

genocido nusikaltimui ir baudimo už jį ir 1968 m. lapkričio 26 d. Konvencijos dėl senaties termino netaikymo už karinius nusikaltimus ir nusikaltimus žmonijai²⁰.

Bandant pasiekti ir išlaikyti aukštą branduolinio saugumo lygį visame pasaulyje, įtvirtinant tarptautines priemones, įskaitant tarptautinį bendradarbiavimą, taip pat techninį bendradarbiavimą, susijusį su saugumo užtikrinimu, sukurti ir išlaikyti efektyvias apsaugos priemones branduoliniuose įrenginiuose dėl potencialaus radiologinio pavojaus siekiant apsaugoti individus, visuomenę ir aplinką nuo pavojingų jonizuojančios radiacijos iš tokių įrenginių padarinių, užkirsti kelią avarijoms, turinčioms radiologinių padarinių, ir sumažinti padarinius, jei tokie atsirastų, LR Seimas 1995 m. spalio 17 d. nutarimu ratifikavo tarptautinę Branduolinio saugumo konvenciją, LR Vyriausybės pasirašytą 1995 m. kovo 23 d. Vienoje²¹.

Padažnęjus teroro aktų prieš civilinę aviaciją, LR Seimas, vadovaudamasis LR Konstitucijos 67 straipsnio 16 punktu ir atsižvelgdamas į Respublikos Prezidento 1995 m. spalio 2 d. dekretą „Dėl teikimo Lietuvos Respublikos Seimui ratifikuoti tarptautines civilinės aviacijos konvencijas ir protokolus“, 1995 m. gruodžio 14 d. ratifikavo JTO tarptautines civilinės aviacijos konvencijas ir protokolus: Konvenciją dėl nusikaltimų ir tam tikrų kitų veiksmų, padarytų orlaiviuose (1963 m. rugsėjo 14 d., Tokijas); Konvenciją dėl kovos su neteisėtu orlaivio pagrobimu (1970 m. gruodžio 16 d., Haga); Konvenciją dėl kovos su smurtu prieš civilinės aviacijos saugumą (1971 m. rugsėjo 23 d., Monrealis); Protokolą dėl kovos su smurtu tarptautinę civilinę aviaciją aptarnaujančiuose oro uostuose, papildantį Konvenciją dėl kovos su smurtu prieš civilinės aviacijos saugumą, priimtą 1971 m. rugsėjo 23 d. Monrealyje (1988 m. vasario 24 d., Monrealis)²².

1997 m. balandžio 10 d. LR Seimas ratifikavo 1972 m. tarptautinę JTO Konvenciją dėl bakteriologinių ir toksinių ginklų kūrimo, gamybos ir saugojimo uždraudimo bei jų sunaikinimo²³. Valstybės – šios Konvencijos šalys susitarė: kiekviena valstybė – šios Konvencijos šalis pasižada niekada ir jokiais aplinkybėmis netobulinti, negaminti, nekaupiti ir kaip nors kitaip neįsigyti ir neturėti: bakteriologinių ar kitų biologinių medžiagų ar toksinų, nepaisant jų kilmės ar gamybos metodo, tokių tipų ir tokiais kiekiais, kurie negali būti pateisinami profilaktiniais, apsauginiais ar kitais taikingais tikslais; ginklų, įrengimų ar pristatymo priemonių, skirtų tokioms medžiagoms ar toksinams panaudoti priešiškiems tikslams arba per ginkluotą konfliktą²⁴.

1998 m. Lietuva prisijungė prie dviejų tarptautinių konvencijų: LR Seimas vasario 24 d. ratifikavo Konvenciją dėl cheminio ginklo kūrimo, gamybos, kaupimo ir panaudojimo uždraudimo bei jo sunaikinimo, pasirašytą 1993 m. sausio 13 d.

²⁰ LR AT nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos prisijungimo prie 1948 m. gruodžio 9 d. Konvencijos dėl kelio užkirtimo genocido nusikaltimui ir baudimo už jį ir 1968 m. lapkričio 26 d. Konvencijos dėl senaties termino netaikymo už karinius nusikaltimus ir nusikaltimus žmonijai“, *Valstybės žinios*, 1992, Nr. 13-341.

²¹ LR Seimo nutarimas „Dėl Branduolinio saugumo konvencijos ratifikavimo“. *Valstybės žinios*, 1995, Nr. 88-1975.

²² LR Seimo nutarimas „Dėl tarptautinių civilinės aviacijos konvencijų ir protokolų ratifikavimo“, *Valstybės žinios*, 1995, Nr. 103-2304.

²³ LR įstatymas „Dėl 1972 metų Konvencijos dėl bakteriologinių ir toksinių ginklų kūrimo, gamybos ir saugojimo uždraudimo bei jų sunaikinimo ratifikavimo“, *Valstybės žinios*, 1997, Nr. 59-1360.

²⁴ „1972 metų Konvencija dėl bakteriologinių ir toksinių ginklų kūrimo, gamybos ir saugojimo uždraudimo bei jų sunaikinimo“, *Valstybės žinios*, 1998, Nr. 59-1370.

Paryžiuje²⁵. Kiekviena valstybė – šios Konvencijos šalis pasižada, vadovaudamasi šios Konvencijos nuostatomis, sunaikinti bet kuriuos cheminio ginklo gamybos objektus, kurie yra jos nuosavybė ar ji juos valdo, arba yra kurioje nors jos jurisdikcijai priklausančioje arba jos kontroliuojamoje vietoje. Kiekviena valstybė – šalis pasižada nenaudoti kaip kariavimo priemonės medžiagų, skirtų masiniams neramumams malšinti²⁶. Ši Konvencija – tai pirmoji daugiašalė sutartis, uždraudžianti visų rūšių cheminį ginklą kaip ginkluotės klasę. Konvencijos nuostatų įgyvendinimo terminas cheminio ginklo atžvilgiu – 10 metų, t.y. iki 2007 metų cheminis ginklas turi būti sunaikintas. Tarptautiniu mastu Konvencijos nuostatų įgyvendinimą koordinuoja Cheminio ginklo uždraudimo organizacija Hagoje, Lietuvos mastu – Ūkio ministerija. Šalys, neturinčios cheminio ginklo, privalo pranešti apie Konvencijoje nurodytų nuodėginių cheminių medžiagų gamybą, eksportą, importą bei panaudojimą šalyje.

Ratifikavus šią Konvenciją, 1998 m. gegužės 15 d. Lietuva tapo Cheminio ginklo uždraudimo organizacijos nare. 1998 m. rugsėjo 24 d. priimtas Lietuvos Respublikos cheminio ginklo uždraudimo įstatymas²⁷, kuriuo Lietuvoje uždrausta gaminti, saugoti, naudoti cheminį ginklą bei reglamentuotas pavojingų cheminių medžiagų bei jų pirmtakų kontrolės režimas.

LR Seimas taip pat ratifikavo su išlygomis ir pareiškimais 1998 m. Jungtinių Tautų Konvenciją dėl kovos su neteisėta narkotinių ir psichotropinių medžiagų apyvarta²⁸. Šios Konvencijos tikslas – padėti valstybėms bendradarbiauti efektyviau sprendžiant įvairias problemas, susijusias su narkotinių priemonių ir psichotropinių medžiagų neteisėta apyvarta tarptautiniu mastu. Valstybės, vykdydamos savo įsipareigojimus, numatytus Konvencijoje, imasi būtinų priemonių, įskaitant įstatymų ir administracinio pobūdžio, remdamosi pagrindinėmis nacionalinės teisės sistemos nuostatomis. Valstybės vykdo įsipareigojimus, numatytus šioje Konvencijoje, laikydamosi suverenios lygybės, valstybių teritorinio vientisumo ir nesikišimo į kitų valstybių vidaus reikalus principų. Valstybė nevykdo kitos valstybės teritorijoje jurisdikcijos ir funkcijų, kurios, remiantis valstybės nacionaliniais įstatymais, priklauso tik tos šalies organų kompetencijai²⁹.

Pritardama JTO veiklai dėl nusiginklavimo ir ginklų kontrolės, Lietuva 1999 m. pasirašė JTO Konvenciją dėl priešpėstinių minų naudojimo, kaupimo, gamybos ir perdavimo uždraudimo ir dėl jų sunaikinimo su tam tikromis sąlygomis dėl jos ratifikavimo³⁰. Lietuva 1999 m. ratifikavo Visuotinio branduolinių bandymų už-

²⁵ LR įstatymas „Dėl Konvencijos dėl cheminio ginklo kūrimo, gamybos, kaupimo ir panaudojimo uždraudimo bei jo sunaikinimo ratifikavimo“ (ratifikuota 1998 02 24), *Valstybės žinios*, 1998, Nr. 35-932.

²⁶ Konvencija „Dėl cheminio ginklo kūrimo, gamybos, kaupimo ir panaudojimo uždraudimo bei jo sunaikinimo“, *Valstybės žinios*, 1998, Nr. 35-935.

²⁷ „Lietuvos Respublikos cheminio ginklo uždraudimo įstatymas“, *Valstybės žinios*, 1998, Nr. 90-2480.

²⁸ „Lietuvos Respublikos 1998 metų Jungtinių Tautų Konvencijos dėl kovos su neteisėta narkotinių ir psichotropinių medžiagų apyvarta ratifikavimo įstatymas“ (ratifikuota 1998 03 12), *Valstybės žinios*, 1998, Nr. 38-996.

²⁹ 1988 metų Jungtinių Tautų Organizacijos konvencija „Dėl kovos su neteisėta narkotinių priemonių ir psichotropinių medžiagų apyvarta“, *Valstybės žinios*, 1998, Nr. 38-1004.

³⁰ JTO Konvencija dėl priešpėstinių minų naudojimo, kaupimo, gamybos ir perdavimo uždraudimo ir dėl jų sunaikinimo (ratifikuota 2003 03 25), *Valstybės žinios*, 2003, Nr. 49-2152; 2003, Nr. 49-2160.

draudimo sutartį,³¹ pasirašytą 1996 m. spalio 7 d. Niujorke. Dalyvaudama su Jungtinėmis Tautomis kovoje su terorizmu, LR Vyriausybė priėmė nutarimą, kuriuo vado- vaudamiesi Lietuvos komerciniai bankai privalo išaldyti Afganistano Talibano judė- jimo sąskaitas, šiuo nutarimu taip pat uždrausti Talibanui priklausančių lėktuvų skry- džiai per Lietuvos teritoriją.

2000 m. lapkričio 21 d. LR Seimas ratifikavo Tarptautinę konvenciją dėl ko- vos su įkaitų ėmimu, sudarytą 1979 m. gruodžio 18 d. Niujorke³². Valstybės – šios Konvencijos dalyvės susitarė: 1) kiekvienas asmuo, kuris pagrobia ar sulaiko kitą asmenį (toliau – įkaitas) ir grasina jį nužudyti, sužaloti ar toliau laikyti, siekdamas priversti trečiąją šalį, būtent: valstybę, tarptautinę tarpvyriausybę organizaciją, ko- kį nors fizinį ar juridinį asmenį ar asmenų grupę, įvykdyti aktą arba susilaikyti nuo bet kokio akto įvykdymo, kaip tiesioginės ar netiesioginės įkaito išlaisvinimo sąly- gos, šios Konvencijos požiūriu daro įkaitų ėmimo nusikaltimą; 2) kiekvienas asmuo, kuris: a) kėsinaisi įvykdyti įkaitų ėmimą ar b) dalyvauja kaip kiekvieno asmens, kuris vykdo ar kėsinaisi įvykdyti įkaitų ėmimą, bendrininkas, taip pat daro nusikaltimą pagal šią Konvenciją³³.

2002 m. LR Seimas ratifikavo keturias JTO konvencijas ir vieną kovos su terorizmu protokolą: Konvenciją prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą³⁴, Konvenciją dėl nusikaltimų, padarytų tarptautiniu mastu saugomiems asmenims, įskaitant diplomatus, prevencijos ir baudimo už juos³⁵, Konvenciją dėl kovos su ne- teisėtais veiksmais prieš saugią jūrų laivybą ir Protokolą dėl kovos su neteisėtais veiksmais prieš stacionarių platformų kontinentiniame šelfe saugą³⁶, Tarptautinę konvenciją dėl kovos su terorizmo finansavimu³⁷. Valstybės, šios Konvencijos šalys, įsitikinusios, kad būtina skubiai stiprinti valstybių tarptautinį bendradarbiavimą ren- giant ir imantis veiksmingų terorizmo finansavimo prevencijos priemonių ir taip kovoti su juo persekiojant ir baudžiant nusikaltėlius³⁸.

Įgyvendinant Ilgalaikę valstybinę saugumo stiprinimo programą prieš tero-

³¹ „Lietuvos Respublikos visuotinio branduolinių bandymų uždraudimo sutarties ratifikavimo įsta- tymas“, 1999, *Valstybės žinios*, Nr. 100-2888.

³² LR įstatymas „Dėl Tarptautinės konvencijos dėl kovos su įkaitų ėmimu ratifikavimo“, *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 108-3423.

³³ Tarptautinė konvencija „Dėl kovos su įkaitų ėmimu“, *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 108-3430.

³⁴ LR įstatymas „Dėl Jungtinių Tautų Organizacijos Konvencijos prieš tarptautinį organizuotą nusi- kalstamumą ratifikavimo“ (pasirašyta 2000 12 13 Palerme, ratifikuota su išlygomis ir pareiškimais 2002 03 19), *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 51-1929; „Jungtinių Tautų Konvencija prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą“, *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 51-1933.

³⁵ Žr.: LR įstatymas „Dėl Konvencijos dėl nusikaltimų, padarytų tarptautiniu mastu saugomiems asmenims, įskaitant diplomatus, prevencijos ir baudimo už juos“ (1973 m. gruodžio 14 d. sudaryta Niujorke, ratifikuota su išlyga 2002 09 19), *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 97-4252; „Konvencija dėl nusikaltimų, padarytų tarptautiniu mastu saugomiems asmenims, įskaitant diplomatus, prevencijos ir baudimo už juos“, *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 97-4257.

³⁶ LR įstatymas „Dėl Konvencijos dėl kovos su neteisėtais veiksmais prieš saugią jūrų laivybą ir Protokolo dėl kovos su neteisėtais veiksmais prieš stacionarių platformų kontinentiniame šelfe saugą ratifikavimo“ (priimta 1988 03 10 Romoje, ratifikuota 2002 11 05), *Valstybės žinios*, 2003, Nr. 8-264;

³⁷ LR įstatymas „Dėl Tarptautinės konvencijos dėl kovos su terorizmo finansavimu ratifikavimo“ (1999 12 15 priimta JT Generalinės Asamblėjos, 2002 12 03 ratifikuota su išlyga ir pareiškimais), *Valstybės žinios*, 2003, Nr. 8-265.

³⁸ „Tarptautinė konvencija dėl kovos su terorizmo finansavimu“, *Valstybės žinios*, 2003, Nr. 8-268.

rizmą, 2003 m. kovo 25 d. buvo ratifikuotas LR Vyriausybės ir JAV Vyriausybės susitarimas dėl bendradarbiavimo masinio naikinimo ginklų platinimo prevencijos ir dėl gynybos bei karinių santykių plėtojimo³⁹. LR Seimui ratifikavus JTO konvenciją „Dėl kovos su teroristų vykdomais sprogdinimais“⁴⁰, Lietuva tapo visų 12 universalių tarptautinės teisės aktų, apibrėžiančių kovą su terorizmu, vykdytoja.

Siekdama prisidėti prie tarptautinės bendruomenės kovos su terorizmu, LR užsienio reikalų ministerija ir Valstybės saugumo departamentas kartu su JTO Nusikaltimų ir narkotikų prevencijos biuru 2003 m. lapkričio 6–7 d. surengė tarptautinį ekspertų seminarą „Universalių antiteroristinių teisės aktų ratifikavimas ir įgyvendinimas Baltijos jūros regiono valstybėse“. Seminare buvo diskutuojama, kaip geriau išnaudoti regioninio bendradarbiavimo galimybes kovos su terorizmu srityje, taip pat buvo aptartos problemos, su kuriomis susiduria šalys, įgyvendindamos universalius kovai su terorizmu skirtus teisės aktus.

Stiprindama saugumą ir pasitikėjimą regione, Lietuva ėmėsi lyderės vaidmens ir 2003 m. pirmoji iš regiono šalių ratifikavo 1997 m. Konvenciją dėl priešpėstinių minų naudojimo, kaupimo, gamybos ir perdavimo uždraudimo ir dėl jų sunaikinimo. Priešpėstinių minų draudimo normų, minų atsargų naikinimo, atvirumo ir bendradarbiavimo priemonių skatinimo politika tapo svarbia Lietuvos užsienio politikos kryptimi⁴¹.

Siekiant veiksmingai užkirsti kelią organizuotam nusikalstamumui ir kovoti su juo, ypač su neteisėta narkotikų apyvarta, terorizmu, neteisėtu asmenų, transporto priemonių, krovinių gabenimu per valstybės sieną ir kitais nusikaltimais, susirūpinusi dėl narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimo bei jų neteisėtos apyvartos didėjimo visame pasaulyje ir patvirtindama bendrą norą veiksmingai kovoti su terorizmu, Lietuva 2001 m. ratifikavo susitarimą su Kazachstanu⁴², 2002 m. – sutartį su Vokietija⁴³ ir Vengrija⁴⁴, 2004 m. – susitarimą su Turkija⁴⁵ dėl bendradarbiavimo kovojant su terorizmu, neteisėta narkotikų apyvarta, organizuotu nusikalstamumu ir kitais nusikaltimais.

³⁹ LR įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Jungtinių Amerikos Valstijų Vyriausybės susitarimo dėl bendradarbiavimo masinio naikinimo ginklų platinimo prevencijos ir dėl gynybos bei karinių santykių plėtojimo ratifikavimo“, *Valstybės žinios*, 2003, Nr. 49-2155.

⁴⁰ Žr.: LR įstatymas „Dėl Tarptautinės konvencijos dėl kovos su teroristų vykdomais sprogdinimais ratifikavimo“ (ratifikuota 2003 12), *Valstybės žinios*, 2004, Nr. 36-1174; „Tarptautinė konvencija dėl kovos su teroristų vykdomais sprogdinimais“ (priimta 1997 m. gruodžio 15 d. Niujorke), *Valstybės žinios*, 2004, Nr. 36-1184.

⁴¹ 2003 metų ataskaita apie nacionalinio saugumo būklę ir plėtrą, http://www3.lrs.lt/pls/inter/w3_view.ViewDoc?p_int_tekst_id=32820&p_int_tv_id=733&p_org=0, 2004 06 14.

⁴² „Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Kazachstano Respublikos Vyriausybės susitarimo dėl bendradarbiavimo kovojant su organizuotu nusikalstamumu, neteisėta narkotinių ir psichotropinių medžiagų apyvarta, terorizmu ir kitais nusikaltimais ratifikavimo įstatymas“ (pasirašytas 2000 05 11 Astanoje, ratifikuotas 2001 07 10), *Valstybės žinios*, 2001, Nr. 75-2630.

⁴³ „Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Vokietijos Federacinės Respublikos Vyriausybės sutarties dėl bendradarbiavimo kovojant su organizuotu nusikalstamumu, terorizmu ir kitais sunkiais nusikaltimais ratifikavimo įstatymas“ (pasirašyta 2001 02 23 Vilniuje, ratifikuota 2002 05 07), *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 57-2295.

⁴⁴ LR įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Vengrijos Respublikos Vyriausybės sutarties dėl bendradarbiavimo kovojant su terorizmu, neteisėta narkotikų apyvarta, organizuotu nusikalstamumu ir kitais sunkiais nusikaltimais ratifikavimo“ (pasirašyta 1997 03 04 Vilniuje, ratifikuota 2002 10 01), *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 104-4612.

⁴⁵ LR įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Turkijos Respublikos Vyriausybės susitarimo dėl bendradarbiavimo kovojant su terorizmu, organizuotu nusikalstamumu, neteisėta narkotinių priemonių ir psichotropinių medžiagų apyvarta (prekyba jomis) ir kitais sunkiais nusikaltimais ratifikavimo“ (pasirašytas 1997 06 02, ratifikuotas 2004 06 29), *Valstybės žinios*, 2004, Nr. 122-4459.

Narystė Europos Taryboje (ET) Lietuvai užtikrina nacionalinį saugumą netiesioginėmis priemonėmis. Šalys ratifikuoja sutartis iš Europos Tarybos sutarčių sistemos. Tokiu būdu yra garantuojama, kad sutartis pasirašiusios šalys pripažįsta tuos pačius teisinius principus ir normas. Europos Taryba – organizacija, turinti efektyvų žmogaus teisių užtikrinimo mechanizmą. Nuo 1998 m. lapkričio pradėjo veikti bendras Europos Žmogaus Teisių Teismas, kuriame dirba ir Lietuvos atstovas. Dalyvaudama ET veikloje, Lietuva įtvirtina bendrąsias demokratines vertybes, teisinę valstybę ir įsipareigoja užtikrinti žmogaus teisių apsaugą.

Remdamasis LR Konstitucijos 138 str., LR Seimas 1994 m. gruodžio 22 d. ratifikavo su išlygomis 1994 m. birželio 3 d. pasirašytą Europos 1990 metų konvenciją dėl pinigų išplovimo ir nusikalstamu būdu įgytų pajamų paieškos, arešto bei konfiskavimo⁴⁶, 1995 m. balandžio 4 d. – Konvenciją dėl abipusės pagalbos baudžiamosiose bylose⁴⁷, 1997 m. sausio 14 d. – Europos konvenciją dėl kovos su terorizmu, pasirašytą 1996 m. birželio 7 d. Strasbūre. Valstybės, šios Konvencijos signatarės, Europos Tarybos narės, atsižvelgdamos į Europos Tarybos tikslą siekti didesnės savo narių vienybės, išreikšdamos susirūpinimą dėl padažnėjusių teroro aktų, norėdamos imtis veiksmingų priemonių, kad nusikaltėliai neišvengtų baudžiamojo persekiojimo ir bausmės už teroro aktus ir būdamos įsitikinusios, jog ekstradicija yra ypač veiksminga priemonė šiam rezultatui pasiekti, susitarė, kad: ekstradicijos tarp susitariančiųjų šalių tikslais nė vienas iš paminėtų nusikaltimų nebus laikomas politiniu nusikaltimu arba su politiniu nusikaltimu susijusiu nusikaltimu, arba nusikaltimu, padarytu politiniais motyvais, būtent: a) nusikaltimai, kuriuos numato Konvencija dėl kovos su oro piratavimu, pasirašyta 1970 m. gruodžio 16 d. Hagoje; b) nusikaltimai, kuriuos numato Konvencija dėl kovos su neteisėta veika prieš civilinės aviacijos saugumą, pasirašyta 1971 m. rugsėjo 23 d. Monrealyje; c) sunkūs nusikaltimai, padaryti kėsintis į tarptautiniu mastu ginamų asmenų, tarp jų diplomatų, gyvybę, fizinę neliečiamybę ar laisvę; d) nusikaltimai, apimantys vaikų grobimą, įkaitų paėmimą ar neteisėtą laisvės apribojimą; e) nusikaltimai, kurių metu panaudojamos minos, granatos, raketos, automatiniai šaunamieji ginklai ar progstamieji paketai, jei jų panaudojimas kelia žmonėms pavojų; f) kėsini-masis padaryti kurį nors iš minėtų nusikaltimų arba bendrininkavimas padarant arba bandant padaryti tokį nusikaltimą⁴⁸. Lietuva 1997 m. gruodžio 23 d. ratifikavo Europos konvenciją dėl baudžiamojo persekiojimo perdavimo⁴⁹, pasirašytą 1997 m. balandžio 17 d. Strasbūre. Prisijungimas prie šių konvencijų suteikia Lietuvai platesnį kovos su tarptautinėmis nusikalstamomis struktūromis priemonių arsenalą.

Lietuva, 2001 m. pradėjusi pirmininkauti ET Ministrų Komitete⁵⁰, aktyviai prisidėjo ne tik prie šalies, bet ir visos Europos vidaus ir išorės saugumo stiprinimo. Lietuvos pirmininkavimo ET prioritetai – kova su terorizmu, parama ET plėtros

⁴⁶ LR Seimo nutarimas „Dėl Europos 1990 metų konvencijos dėl pinigų išplovimo ir nusikalstamu būdu įgytų pajamų paieškos, arešto bei konfiskavimo ratifikavimo“, *Valstybės žinios*, 1995, Nr. 12-263.

⁴⁷ LR Seimo nutarimas „Dėl 1959 m. balandžio 20 d. Europos konvencijos „Dėl savitarpio pagalbos baudžiamosiose bylose“ ir 1978 m. kovo 17 d. Europos konvencijos „Dėl savitarpio pagalbos baudžiamosiose bylose“ papildomo protokolo ratifikavimo“ (ratifikuota 1995 04 04), *Valstybės žinios*, 1995, Nr. 33-762.

⁴⁸ LR įstatymas „Dėl 1977 m. Europos konvencijos dėl kovos su terorizmu ratifikavimo“; Europos konvencija „Dėl kovos su terorizmu“, *Valstybės žinios*, 1997, Nr. 7-116.

⁴⁹ LR įstatymas „Dėl 1972 metų Europos konvencijos dėl baudžiamojo proceso perdavimo ratifikavimo“ (pasirašyta 1997 04 17 Strasbūre, ratifikuota 1997 12 23), *Valstybės žinios*, 1998, Nr. 10-238.

⁵⁰ Lietuva pirmininkavo nuo 2001 m. lapkričio 8 d. iki 2002 m. gegužės 3 d.

procesui, regioninio bendradarbiavimo skatinimas, ET veiklos efektyvinimas. Minėti prioritetai atitinka Lietuvos vidaus ir išorės nacionalinio saugumo tikslus. Pirminkaudama Lietuva pabrėžė ET teisinių priemonių svarbą kovojant su korupcija, organizuotu nusikalstamumu, ekonominiiais nusikaltimais ir tarptautiniu terorizmu. Plėtojant kovą su tarptautiniu terorizmu pradėta skatinti tarptautinę bendriją pasirašyti ir ratifikuoti pagrindinius ET kovos su terorizmu teisinius dokumentus.

Kartu su tarptautine bendruomene siekta įtvirtinti demokratines vertybes, teisinę valstybę ir užtikrinti žmogaus teisių apsaugą. Būtent Lietuvos pirminkavimo metu išvažiuojamojoje Europos Tarybos Ministrų Komiteto sesijoje Vilniuje buvo pasirašytas Europos žmogaus teisių konvencijos 13 protokolai dėl mirties bausmės panaikinimo. Lietuvai pirminkaujant ET, pavyko įgyvendinti ir kitus jos užsibrėžtus prioritetus – buvo akcentuota regioninio bendradarbiavimo įtakos demokratiniam stabilumui svarba, plėtojamas ET ir kitų tarptautinių organizacijų (ESBO, JTO, ES) bendradarbiavimas, didinamas ET dalyvių skaičius.

Keldama tikslą kurti Europą vienijančią šiuolaikinę visuomenę, Lietuva siekė įtvirtinti Europos identitetą bei skatino ET nares keistis patirtimi su kitomis organizacijomis (ESBO, JTO).

Lietuva pabrėžė suinteresuotumą stabilumu, teisinės valstybės principų laikymusi ir žmogaus teisėmis Kaukazo, Balkanų, kitų regionų valstybėse ir narystės ET siekiančiose šalyse. Lietuvos užsienio reikalų ministras šiuo tikslu 2001 m. lankėsi Ukrainoje, Moldovoje ir buvusios Jugoslavijos Makedonijos Respublikoje⁵¹.

Atsirandantys nauji reiškiniai, kaip „internetinis terorizmas“, terorizmo ideologijos propagavimas, verčia ieškoti naujų šių reiškinų prevencijos ir šalinimo priemonių. Todėl Lietuva, siekdama, kad būtų sustabdyti veiksmai, nukreipti prieš kompiuterinių sistemų, tinklų ir duomenų konfidencialumą, vientisumą ir prieinamumą, taip pat kad nebūtų leista netinkamai naudoti tokių sistemų, tinklų ir duomenų, 2004 m. ratifikavo Europos Tarybos Konvenciją dėl elektroninių nusikaltimų⁵² ir Tarptautinę konvenciją dėl kovos su pinigų padirbinėjimu ir jos protokolą⁵³.

Lietuva aktyviai dalyvavo ESBO, besiremiančios bendradarbiavimo ir dialogo stiprinimo principais, veikloje. Antai 2001 m. Lietuva susitarė su Rusija ir Baltarusija dėl papildomų dvišalių pasitikėjimų ir saugumą stiprinančių priemonių⁵⁴, didinančių skaidrumą ir nuspėjamumą karinėje srityje. Lietuva išliko aktyvi ESBO tarptautinių ginkluotės kontrolės, neplatavimo bei nusiginklavimo forumų dalyvė, tęsė prisijungimo prie daugiašalių ginklų kontrolės programų procesą. 2002 m. ji pateikė paraišką prisijungti prie Atviros oro erdvės sutarties, kuri kartu su ESBO 1999 m. Vienos dokumentu ir Įprastinių pajėgų Europoje sutartimi sudaro daugiašalių ginkluotės kontrolės ir pasitikėjimą didinančių priemonių pagrindą.

⁵¹ Žr.: 2001 metų nacionalinio saugumo sistemos būklės ir plėtros ataskaita, http://www.kam.lt/catalog/ministerija/2001_metu_nacionalinio_saugumo_sistemos_bukles_ir_pletros_ataskaita.doc; 2002 metų nacionalinio saugumo sistemos būklės ir plėtros ataskaita, http://www.kam.lt/catalog/ministerija/NSSBP_Ataskaita_2002.doc, 2004 05 10.

⁵² LR įstatymas „Dėl Konvencijos dėl elektroninių nusikaltimų ratifikavimo“ (priimta 2001 11 23 Budapešte, ratifikuota 2004 01 22), *Valstybės žinios*, 2004, Nr. 36-1178.

⁵³ LR įstatymas „Dėl Tarptautinės konvencijos dėl kovos su pinigų padirbinėjimu ir jos protokolų ratifikavimo“ (pasirašyta 1929 04 20 Ženevoje, ratifikuota 2004 01 27), *Valstybės žinios*, 2004, Nr. 40-1290.

⁵⁴ Confidence and Security Building Measures

3. Lietuvos dalyvavimas tarptautinės antiteroristinės koalicijos veiksmuose

Po 2001 m. rugsėjo 11 d. teroristų išpuolių Lietuva atsidūrė tarp tų valstybių, kurios priartėjo prie JAV. Priartėjo ne fiziškai, bet psichologiškai, pasiūlydama ne tik moralinę, bet ir praktinę paramą teroro aukoms. Iš karto po teroro aktų JAV, 2001 m. rugsėjo 12 d., LR Seimas priėmė Pareiškimą dėl teroro veiksmų prieš Jungtines Amerikos Valstijas, kuriame LR Seimas, reikšdamas nuoširdžią užuojautą Amerikos tautai, žuvusiųjų artimiesiems, pasmerkė siaubingus teroro aktus, įvykdytus JAV, ir pareiškė, kad Lietuvos valstybė prisijungs prie antiteroristinių tarptautinių reikalingų sprendimų, kad teroristai būtų nubausti, o jų židiniai neutralizuoti. LR Seimas ir jame atstovaujamos politinės jėgos solidarai parėmė tokią Lietuvos poziciją ir prašė piliečius rimties, supratimo bei palaikyti reikalingus valdžios veiksmus šalies viduje ir už jos ribų⁵⁵.

Vidurio ir Rytų Europos šalių bendradarbiavimas kovos su terorizmu klausimais prasidėjo 2001 m. rugsėjo 13 d. NATO būstinėje vykusiame susitikime ir tęsėsi spalio mėnesį Sofijoje surengtoje „Vilniaus dešimtuko“ (dalyvavo Lietuvos, Latvijos, Estijos, Slovakijos, Kroatijos, Slovėnijos, Rumunijos, Makedonijos, Albanijos ir Bulgarijos prezidentai) konferencijoje. Po teroro aktų JAV pagerėję Rusijos ir Vakarų santykiai pasėjo abejonių dėl NATO plėtros. Po beveik mėnesį trukusio nestabilumo laikotarpio NATO – ypač JAV – vadovai Baltijos valstybėms leido suprasti, kad Varšuvoje pareikštas ryžtas plėsti NATO neblėsta. Per susitikimą tiek Aljanso generalinis sekretorius G. Robertsonas, tiek JAV prezidentas G. W. Bushas pareiškė, jog kova su teroristais plėtros neužgoš, kad NATO viršūnių susitikime Prahoje 2002 m. lapkritį bus priimti „istoriniai sprendimai“ dėl Aljanso plėtros į Rytų Europą.

Po rugsėjo 11 d. atakų Europos valstybės išreiškė visišką solidarumą su JAV ir parėmė karines antiteroristinės koalicijos operacijas Afganistane, siekiančias eliminuoti „Al-Qaeda“ tinklą. Tačiau nuomonės išsiskyrė iškilus klausimui dėl galimo karinių operacijų geografinio išplėtimo į Artimųjų Rytų regioną, konkrečiai – į Iraką. Kai 2001 m. spalio 7 d. JAV ir Didžiosios Britanijos karinės pajėgos, palaikomos plačios tarptautinės antiteroristinės koalicijos, pradėjo atakas prieš teroristų bazines, pagrindines teroristų susitelkimo vietas Afganistane bei juos remiančias jėgas, LR Seimas 2001 m. spalio 9 d. priėmė Pareiškimą dėl JAV ir sąjungininkų karinių veiksmų prieš teroristus, kuriame pažymėjo, kad palaiko ir remia JAV sąjungininkų karines operacijas, kuriomis siekiama likviduoti pagrindinius terorizmo židinius. „Lietuva, siekdama palengvinti Afganistano žmonių padėtį bei stiprinti stabilumą regione, taip pat dalyvaus tarptautinės antiteroristinės koalicijos humanitarinėse misijose“⁵⁶.

JAV tarėsi su Šiaurės Atlanto aljanso sąjungininkėmis ir kitomis valstybėmis. Šiame dialoge aktyviai dalyvavo ir Lietuva, kuri pasiūlė JAV humanitarinę pagalbą bei davė leidimą JAV kariniams orlaiviams skristi per Lietuvos oro erdvę ir leistis

⁵⁵ LR Seimo pareiškimas „Dėl teroro veiksmų prieš Jungtines Amerikos Valstijas“, *Valstybės žinios*, 2001, Nr. 79-2752.

⁵⁶ LR Seimo pareiškimas „Dėl JAV ir sąjungininkų karinių veiksmų prieš teroristus“, *Valstybės žinios*, 2001, Nr. 87-3034.

Lietuvos oro uostuose iki antiteroristinių veiksmų pabaigos. Pirmą kartą NATO šalys nutarė taikyti Vašingtono sutarties 5-ąjį straipsnį, kuriame sakoma, kad vienos Aljanso šalies užpuolimas yra ataka prieš visas NATO šalis.

Lietuvos Respublikos Prezidentas V. Adamkus 2001 m. lapkričio 6 d. Lenkijos iniciatyva Varšuvoje įvykusioje konferencijoje „Kova prieš terorizmą“ išklė tris svarbiausius tikslus: „Pirma, kovai su terorizmu būtina suteikti konkretų turinį ir užtikrinti antiteroristinių priemonių efektyvumą. Todėl būtina aiškiai paskirstyti organizacijų Europoje ir visame pasaulyje funkcijas bei pareigas, kad būtų užtikrintas antiteroristinės kampanijos tęstinumas; antra, būtina tobulinti dabartinę teisinę bazę, kad Europos valstybės turėtų daugiau galimybių kartu kovoti su terorizmo keliomomis grėsmėmis; trečia, būtina toliau plėtoti ir skatinti įvairių kultūrų bei religijų dialogą; galiausiai ne mažiau svarbus kovoje su terorizmu yra žmogiškasis matmuo“⁵⁷. Buvo pritarta siūlymui, numatytam šios konferencijos veiksmų plane, įsteigti Pagalbos fondą terorizmo aukoms. Šiame forume įgyta patirtis buvo labai naudinga Lietuvai, kuri po kelių dienų perėmė vadovavimą Europos Tarybai.

Šioje naujoje situacijoje trys Baltijos valstybės – Lietuva, Estija ir Latvija – išreiškė solidarumą su tarptautine antiteroristine koalicija. Antai 19-oji Baltijos Asamblėjos sesija (2001 m. gruodžio 13–15 d. Taline) priėmtoje Baltijos valstybių solidarumo su tarptautine koalicija prieš terorizmą deklaracijoje pažymėjo, kad po 2001 m. rugsėjo 11 d. teroro aktų pasaulis pasikeitė. Baltijos valstybės nori prisidėti prie taikos ir saugumo stiprinimo tiek Baltijos jūros regione, tiek visame pasaulyje. Todėl Baltijos Asamblėja pareiškė, kad trys Baltijos šalys yra pasirengusios prisijungti prie tarptautinių saugumo organizacijų, pirmiausia prie Šiaurės Atlanto Sąjungos. „Gindama demokratijos vertybes, taip pat žmogaus teises ir tautų apsisprendimo teisę, Baltijos Asamblėja reiškia įsitikinimą, kad nė vienos tautos ir nė vienos religijos dėl pavienių atstovų negalima laikyti teroristine. Kartu būtina nuosekliai kovoti su terorizmu bei organizuotu nusikalstamumu ir pasmerkti tuos politinius režimus, kurie padeda teroristų organizacijoms veikti, slapsto nusikaltėlius, atsisako tarptautinio teisėsaugos bendradarbiavimo. Terorizmui įveikti būtina suvienyti viso demokratinio pasaulio jėgas“⁵⁸. Todėl jau 2002 m. kovo 1 d. Vilniuje įvykusiame trijų Baltijos valstybių gynybos ministrų susitikime priimtame bendrame pareiškime teigiama, kad plėtojant pastangas kovai su terorizmu ketinama kurti regioninį krizių valdymo mechanizmą. Taip pat numatoma peržiūrėti karinius pajėgumus ir įvertinti, kokiose srityse trys šalys galėtų sudaryti bendras specializuotas pajėgas. Kalbant apie Baltijos valstybių pasirengimą dalyvauti kovoje su terorizmu, konstatuota, kad po tragiškų įvykių Niujorke ir Vašingtone Lietuva, Latvija ir Estija operatyviai pagal turimas galimybes įsitraukė į antiteroristinių veiksmų kampaniją.

2001 m. gruodžio 19 d. Briuselyje vykusiame NATO Euroatlantinės partnerystės tarybos gynybos ministrų susitikime (dalyvavo 46 valstybių gynybos ministrai, tarp jų ir Lietuvos krašto apsaugos ministras) buvo diskutuojama apie šiuo metu vykdomą tarptautinę antiteroristinę kampaniją, kiekvienos šalies indėlio ir kolekty-

⁵⁷ LR Prezidento V. Adamkaus kalba 2001 m. lapkričio 6 d. Varšuvoje įvykusioje konferencijoje „Kova prieš terorizmą“, <http://www.President.lt/one.phtml?id=2484>, 2001 11 08.

⁵⁸ Baltijos Asamblėjos deklaracija „Baltijos valstybių solidarumo su tarptautine koalicija prieš terorizmą“, <http://www3.lrs.lt/cgi-bin/preps2?Condition1=156468&Condition2=>, 2004 09 10.

vinių pastangų svarbą. Lietuvos krašto apsaugos ministras L. Linkevičius pabrėžė, kad Lietuva parengė nacionalinę kovos su terorizmu programą, pateikė pasiūlymą dalyvauti JAV vadovaujamoje operacijoje Afganistane. Lietuvos užsienio reikalų ministerija pateikė JT Saugumo Tarybos Komitetui ataskaitą apie Lietuvos institucijų veiklą kovojant su terorizmu. Remiantis JT Saugumo Tarybos (ST) 1373 rezoliucija buvo įkurtas ST antiteroristinis komitetas. Ši rezoliucija įpareigojo visas 189 JT nares priimti atitinkamus įstatymus ir imtis veiksmų, kad būtų užkirstas kelias teroristų finansavimui ir galimybėms paramai ir prieglobsčiui jiems teikti. Taip pat reikalaujama, kad šalys tarpusavyje keistųsi atitinkama informacija.

LR Seimas, atsižvelgdamas į 2001 m. rugsėjo 12 d. LR Seimo pareiškimą dėl teroro veiksmų prieš Jungtines Amerikos Valstijas, 2001 m. spalio 9 d. LR Seimo pareiškimą „Dėl JAV ir sąjungininkų karinių veiksmų prieš teroristus“ ir vadovaudamasis Lietuvos Respublikos tarptautinių operacijų, karinių pratybų ir kitų renginių įstatymo 5 straipsnio 1 dalimi ir 7 straipsnio 1 dalimi, 2001 m. gruodžio 21 d. nutarė siųsti iki 12 Lietuvos karo medikų dalyvauti tarptautinėse operacijose „Tvirta taika“ (*Enduring Freedom*) Centrinės ir Pietų Azijos regione 6 mėnesiams nuo Šiaurės Atlanto sutarties organizacijos ar jos narių pakvietimo dalyvauti operacijose gavimo dienos⁵⁹.

Tuo tikslu 2002 m. pradžioje NATO narė Danija pakvietė Lietuvą, Latviją ir Estiją nusiųsti į Kirgiziją po dešimt karių į bendrą dalinį, kuriam vadovautų danų kariškiai. Ir jau kovo viduryje Danija pradėjo Lietuvos, Latvijos ir Estijos karių, dalyvaujančių antiteroristinėje kampanijoje, mokymą. Kariai į antiteroristinę operaciją buvo atrinkti iš Kauno Vytauto Didžiojo jėgerių bataliono bei kitų spec. paskirties dalinių savanoriškumo principu. Norą dalyvauti operacijoje buvo pareiškę apie 300 karių. Misijai atrinkti ne pavieniai kariai, bet visa komanda, nes labai svarbu išlaikyti kariuomenės vieneto dviasią. Atrankoje atsižvelgta į ankstesnį dalyvavimą misijose bei tarnybą kalnuotuose regionuose. Į Afganistaną išvykę lietuviai veikė JAV specialiosios paskirties dalinio sudėtyje ir vykdė specialiąją žvalgybą. Tai – pirmoji tarptautinė misija, kurioje Lietuva dalyvavo savarankiškai padengdama visas su savo karių išlaikymu susijusias išlaidas⁶⁰.

ISAF (*International Security Assistance Force*) taikos įvedimo misijoje Afganistane nuo 2002 m. spalio 15 d. iki 2003 m. rugpjūčio 10 d. 4 medikai dirbo kartu su Čekijos 6-osios karo lauko ligoninės personalu ir 2 medikai – su Vokiečių ligoninės personalu. Nuo 2003 m. rugpjūčio 11 d. operacijai vadovauja NATO: ISAF taikos įvedimo misijoje Afganistane iki 2004 m. liepos mėn. dalyvavo 10 karo medikų (8 – Vokiečių ligoninės sudėtyje, 2 – JK vadovaujamos Provincijų atstatymo grupės (PRT) sudėtyje), 2 krovos specialistai, 2 logistai, 1 oro eismo navigatorius (tarptautiniame Kabulo oro uoste)⁶¹.

JAV prezidentas G.W. Bushas 2002 m. gegužės 23 d. lankydamasis Vokietijoje pareiškė, kad Europos ir Amerikos saugumo interesai yra vienodi, bei paragino vieningai stoti į kovą su terorizmu, perspėdamas, jog pavojus gresia ir Europos valstybėms. JAV prezidentas taip pat paragino NATO ir visas JAV sąjungininkes pa-

⁵⁹ LR Seimo nutarimas „Dėl Lietuvos karo medikų dalyvavimo tarptautinėje operacijoje „Tvirta taika“ Centrinės ir Pietų Azijos regione“, *Valstybės žinios*, 2001, Nr. 110-4001, p. 48.

⁶⁰ Lietuvos kariai dalyvauja operacijoje „Tvirta taika“, *Krašto apsauga*, Krašto apsaugos ministerijos informacinis leidinys (toliau - KA KAMIL), 2002 12 21–2003 01 13, Nr. 25(28), p. 9–10.

⁶¹ *Lietuvos kariai tarptautinėse operacijose*, <http://www.kam.lt/index.php?ItemId=21773>, 2004 09 15.

žvelgti plačiau už Europos ribų į „kylančias grėsmes ir svarbius išpareigojimus“. Afganistanas patvirtino, kad viena šalis nepajėgtų pradėti šiuolaikinės karinės operacijos. Net ir supervalstybėms būtini sąjungininkai ir koalicijos, kurie padėtų apsirūpinti bazėmis, degalais, suteiktų oro erdvę ir paramą šioms pajėgomis. Be to, joms reikia ir mechanizmų bei patyrimo, kaip integruoti šias pajėgas, suvienyti į bendrą karinę galią.

2002 m. birželio mėnesį JAV pateikė Lietuvai konkretų pasiūlymą – dalyvauti tarptautinėje operacijoje „*Tvirta taika*“ siunčiant specialiąsias pajėgas į Afganistaną. Priimdama JAV pasiūlymą, Krašto apsaugos ministerija išsiuntė ryšio karininką į Tampaje (Floridoje, JAV) esantį centrinės vadavietės štabą, kuriame koordinuojama ši operacija. LR Seimas 2002 m. spalio 1 d., vadovaudamasis LR Konstitucijos 142 straipsnio 1 dalimi, Tarptautinių operacijų, pratybų ir kitų karinio bendradarbiavimo renginių įstatymo 6 straipsnio 2 ir 5 dalimis ir atsižvelgdamas į Respublikos Prezidento 2002 m. rugsėjo 6 d. dekretą Nr. 1884, LR Seimo 2001 m. rugsėjo 12 d. pareiškimą „Dėl teroro veiksmų prieš Jungtines Amerikos Valstijas“, LR Seimo 2001 m. spalio 9 d. pareiškimą „Dėl JAV ir sąjungininkų karinių veiksmų prieš teroristus“, nutarė pasiųsti iki 40 Lietuvos karių, atrinktų savanoriškumo pagrindu, dalyvauti Jungtinių Amerikos Valstijų vadovaujamoje tarptautinėje operacijoje „*Tvirta taika*“ Centrinės ir Pietų Azijos regione ne ilgesniam kaip 6 mėnesių laikotarpiui nuo pasirengimo misijai pabaigos⁶². Nuo 2002 m. lapkričio iki 2004 m. liepos mėn. 120 Lietuvos specialiųjų pajėgų karių ir 2 medikai dalyvavo JAV vadovaujamoje antiteroristinėje operacijoje „*Tvirta taika*“.

Šiuo žingsniu Lietuva parodė pasauliui, kad jos žodiniai išpareigojimai prisidėti prie kovos su tarptautiniu terorizmu nesiskiria nuo realių veiksmų ir šalis yra pasirengusi įgyvendinti savo pažadus. Seimo sprendimas siųsti karius dalyvauti operacijoje „*Tvirta taika*“ patvirtino Lietuvos deklaruojamą nuostatą konkrečiai prisijungti prie antiteroristinių pajėgų. Jau tada Lietuva pradėjo veikti kaip NATO ir JAV sąjungininkė, nelaukdamas tos akimirkos, kai taps tikrąja Aljanso nare, nes ne simboliškai, bet realiai dalyvaujant NATO ir jos sąjungininkų veikloje Lietuvos nuomonė bus vertinama Aljanso.

Lietuvos, kaip NATO partnerės, dalyvavimas JAV vadovaujamoje operacijoje pademonstravo Lietuvos karinių pajėgų sąveiką su NATO pajėgomis ir gebėjimą realiai bei operatyviai prisidėti prie tarptautinių operacijų. Lietuvos sprendimas prisidėti prie antiteroristinės kampanijos Afganistane atkreipė aukščiausio rango NATO pareigūnų dėmesį. 2002 m. spalio 22 d. Vašingtone, Brookings (*Brookings Institution*) nepriklausomame politikos tyrimų institute, NATO generalinis sekretorius G. Robertsonas paminėjo Lietuvą ir Rumuniją kaip pavyzdį, kaip Aljansui nepriklausančios šalys gali veikti išvien su NATO siųsdamos savo karius į Afganistaną.

Dalyvavimas šioje tarptautinėje operacijoje ne tik įrodė, kad Lietuvos kariuomenė pasirengusi sudėtingoms operacijoms. Taip pat buvo akivaizdu, kad tai yra labai svarbus žingsnis užtikrinant efektyvų bendradarbiavimą karinėje srityje su Jungtinėmis Amerikos Valstijomis, kuris atitinka 1998 m. JAV ir trijų Baltijos šalių partnerystės chartiją. Iš viso operacijoje „*Tvirta taika*“ dalyvauja apie 20 valstybių.

⁶² LR Seimo nutarimas „Dėl Lietuvos karių dalyvavimo tarptautinėje operacijoje „*Tvirta taika*“ Centrinės ir Pietų Azijos regione“, *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 98-4313.

Irakui pažeidus JT rezoliuciją reikalavimus, 2003 m. kovo 20 d. Persijos įlankos regione buvo pradėta karinė operacija. Operacijoje, kurios tikslas – visiškai nuginkluoti Iraką ir panaikinti valdančiojo režimo keliamą grėsmę tarptautinei bendrijai, dalyvavo 19 valstybių kariai, o apie 50 valstybių deklaravo politinę paramą operacijai.

Mažėjant taikaus dialogo limitui, Lietuva, siekdama, kad konfliktas būtų taikiai išspręstas, neatmetė galimybės, jog gali tekti panaudoti ir kitas kraštutines priemones, kurias numato JT rezoliucija Nr. 1441. Politiškai Lietuva ir daugelis kitų valstybių norėjo dar vienos JT rezoliucijos, tačiau teisiškai tokios būtinybės nebuvo.

Atsakydama į oficialų JAV kreipimąsi dėl šalies indėlio į karinę operaciją, Lietuva pratęsė antiteroristinei operacijai išduotą nuolatinį leidimą JAV ir kitų NATO sąjungininkių valstybių orlaiviams skristi per šalies oro erdvę ir leisti Lietuvos oro uostuose. Lietuva taip pat sustiprino šalyje esančių JAV institucijų apsaugą.

Pakviestąsias NATO nares ir narystės Aljanse siekiančias kandidates vienijanti Vilniaus grupė paragino JT Saugumo Tarybą imtis visų būtinų priemonių, kad būtų sustabdytas Irako keliamas pavojus tarptautinės bendruomenės saugumui ir taikai. 2003 m. vasario 5 d. Vašingtone „Vilniaus dešimtuko“ užsienio reikalų ministrų išplatintame bendrame pareiškime teigiama: „Mūsų šalys supranta tironijos keliamus pavojus ir tam tikrą demokratijų atsakomybę ginti mūsų bendrąsias vertybes. Transatlantinė bendruomenė, kurios dalis mes esame, turi veikti išvien, kad galėtų drąsiai kovoti su teroristų ir diktatorių, turinčių masinio naikinimo ginklų, keliamą grėsmę.

Mes aktyviai remiame tarptautines pastangas, kad būtų pasiektas taikus Irako nuginklavimas. Tačiau šiandien tapo aišku, kad Irakas iš esmės pažeidžia JT Saugumo Tarybos rezoliucijas, įskaitant ir 2002 m. lapkričio 8 d. vieningai priimtą JT rezoliuciją Nr. 1441. NATO viršūnių susitikimo Prahoje metu mūsų vyriausybės vadovai pareiškė: „Mes remiame tarptautinės bendruomenės tikslą visiškai nuginkluoti Iraką, kaip nustatyta JT Saugumo Tarybos rezoliucijoje Nr. 1441. Jei Irakas nesilaikys šios rezoliucijos sąlygų, esame pasiryžę prisidėti prie tarptautinės koalicijos, kad būtų užtikrintas šios rezoliucijos nuostatų įvykdymas ir Irakas būtų nuginkluotas.

Saddamo Husseino režimo keliamas pavojus reikalauja vieningo demokratijų bendruomenės atsako. Reikalaujame, jog JT Saugumo Taryba imtųsi būtinų ir atitinkamų veiksmų, kad būtų duotas atsakas į nuolatinę Irako tarptautinei taikai ir saugumui keliamą grėsmę“⁶³.

Pareiškimas paskelbtas po to, kai vasario 5 d. JAV valstybės sekretorius Colinas Powellas Niujorke JT Saugumo Tarybai pateikė įrodymų apie Irako aktyvias masinio naikinimo ginklų programas bei Bagdado pastangas klaidinti JT ginkluotės inspektorius.

Vilniaus grupės valstybės pademonstravo paramą JAV po sausio 30 d. paskelbto panašaus aštuonių NATO šalių Europoje pareiškimo. Tuo tarpu Aljanso narės Prancūzija ir Vokietija kategoriškai prieštaravo karinei akcijai prieš Iraką be JT Saugumo Tarybos palaiminimo.

⁶³ „Vilniaus dešimtuko“ šalių pareiškimas, kuriuo atsakoma į Jungtinių Amerikos Valstijų valstybės sekretoriaus pareiškimą Jungtinių Tautų Saugumo Tarybai, *KA KAMIL*, 2003 03 25–2003 04 07, Nr. 5(33), p. 3.

⁶⁴ „Vilniaus dešimtuko“ paragino tarptautinę bendruomenę nuginkluoti Saddamo Husseino režimą, *KA KAMIL*, 2003 01 20–2003 02 10, Nr. 2(30), p. 11.

Lietuva jau anksčiau patvirtino, kad yra pasirengusi įnešti savo indėlį, t.y. dalyvauti tarptautinėje karinėje operacijoje prieš Saddamo Husseino režimą Irake, jeigu ji būtų vykdoma. Diktatoriaus Saddamo Husseino vadovaujamas Irakas pastarąjį dešimtmetį kėlė pasaulio susirūpinimą dėl masinio naikinimo ginklų programų⁶⁴.

2003 m. balandžio 3 d. NATO būstinėje Briuselyje įvyko Vilniaus grupei priklausančių valstybių ambasadorių susitikimas su JAV valstybės sekretoriumi C. Powellu, kuris padėkojo už šių šalių paramą JAV pozicijai dėl Irako krizės sprendimo. Valstybės sekretorius pabrėžė, kad „karo nenori niekas“, tačiau šiuo atveju jis buvo neišvengiamas, jog joks pasaulio regionas negali jaustis saugus šios grėsmės akivaizdoje. JAV pareigūnas pareiškė esąs įsitikinęs, kad karinės operacijos Irake laukia greita sėkmė, o humanitarinės pagalbos ir šalies atstatymo darbai sulauks plačios paramos. C. Powellas JAV prezidento vardu dar kartą padėkojo už „Vilniaus dešimtuko“ vasario 5 d. pareiškimą. JAV valstybės sekretorius užtikrino, kad įtemptu metu sulaukta politinė parama Vašingtonui buvo labai svarbi ir tai nebus pamiršta⁶⁵.

LR Seimas 2003 m. kovo 25 d. po karštų debatų, atsižvelgdamas į oficialų JAV kreipimąsi dėl Lietuvos Respublikos indėlio JAV vadovaujamoje tarptautinėje operacijoje Persijos įlankos regione, taip pat į Respublikos Prezidento 2003 m. kovo 20 d. dekretą Nr. 21, remdamasis Valstybės gynimo tarybos 2003 m. kovo 17 d. nutarimu, pritarė Europos viršūnių tarybos 2003 m. kovo 20 d. pareiškimui dėl Irako ir vadovaudamasis Lietuvos Respublikos tarptautinių operacijų, pratybų ir kitų karinio bendradarbiavimo renginių įstatymo 6 straipsnio 2 ir 5 dalių nuostatomis, nutarė siųsti į JAV vadovojamą tarptautinę operaciją Persijos įlankos regione 6 mėnesių laikotarpiui Lietuvos karių humanitarinio pobūdžio misiją, kurioje savanoriškumo pagrindais dalyvautų iki 10 krovinių gabavimo specialistų ir iki 6 medikų. Misijoje dalyvaujantys kariai turi turėti patirties ir įgūdžių dirbti karinių konfliktų zonose. Misijos užduotis – tarptautinės operacijos aprūpinimas ir pagalba nukentėjusiems žmonėms⁶⁶. Nuo 2003 m. balandžio 9 d. iki spalio 28 d. JAV vadovaujamoje karinėje operacijoje Irake, humanitarinio pobūdžio misijoje, dalyvavo 4 karo medikai ir 8 logistikos specialistai.

Tačiau paaštrėjus situacijai Irake, pasigirdo svarstymų dėl Lietuvos karių dalyvavimo tarptautinėje karinėje operacijoje Irake teisėtumo. 2004 m. balandžio 14 d. Valstybės gynimo tarybos narių neformalaus susitikimo metu visi Tarybos nariai palaikė nuomonę, kad Lietuva turėtų atlikti savo misiją garbingai iki galo⁶⁷.

Pasibaigus JAV vadovojamai karinei operacijai Irake, LR Seimas, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 142 straipsnio 1 dalimi, Tarptautinių operacijų, pratybų ir kitų karinio bendradarbiavimo renginių įstatymo 4 straipsnio 2 dalimi, 6 straipsnio 2 ir 5 dalimis ir atsižvelgdamas į Respublikos Prezidento 2003 m. gegužės 26 d. dekretą Nr. 89 bei 2003 m. gegužės 22 d. JT Saugumo Tarybos rezoliuciją Nr. 1483, gegužės 29 d. nutarė siųsti savanoriškumo pagrindais iki 130 Lietuvos karių dalyvau-

⁶⁵ JAV valstybės sekretoriaus padėka „Vilniaus dešimtuko“ grupei, *KA KAMIL*, 2003 04 08–2003 04 22, Nr. 6(34), p. 3.

⁶⁶ LR Seimo 2003 03 25 nutarimas „Dėl Lietuvos karių dalyvavimo Jungtinių Amerikos Valstijų vadovaujamoje tarptautinėje operacijoje Persijos įlankos regione“, *Valstybės žinios*, 2003, Nr. 30-1233.

⁶⁷ Žr.: „Lietuva nesirengia atšaukti savo karių iš Irako“, *KA KAMIL*, 2004 04 27–2004 05 11, Nr. 8(58), p. 9; Žalimas D., „Nėra pagrindo abejoti Lietuvos karių misijos Irake teisėtumu“, *KA KAMIL*, 004 05 11–2004 05 25, Nr. 9(59), p. 1–2.

ti Jungtinių Amerikos Valstijų vadovaujamoje tarptautinėje operacijoje Persijos įlankos regione iki 18 mėnesių laikotarpiui. Laikantis šio nutarimo 1 straipsnyje nustatytų sąlygų, siunčiami kariniai vienetai gali būti perduoti JTO arba NATO valstybių ar institucijų operaciniam vadovavimui ir kontrolei, jeigu šios valstybės ar institucijos perimtų vadovavimą tarptautinei operacijai Persijos įlankos regione⁶⁸.

Dauguma apklaustų Lietuvos piliečių pritarė Lietuvos karių dalyvavimui tarptautinėje misijoje Irake, tai parodė bendrovės „Spinter tyrimai“ atlikta apklausa, kurios rezultatus 2004 m. gegužės 10 d. paskelbė portalas „Delfi“. Lietuvos karių buvimui Irake pritarė 41 proc. apklaustųjų, nepritarė – beveik 33 proc., bemaž 26 proc. neturėjo nuomonės arba neatsakė į klausimą. Dauguma (79 proc.) respondentų pasisakė už tai, kad tarnyba „karštuosiuose taškuose“ remtųsi savanoriškumo principu bei būtų sudarytos sąlygos grįžti į Tėvynę visiems to norintiems Lietuvos kariams. Tyrimas taip pat parodė, jog dauguma (56,7 proc.) Lietuvos gyventojų tik šiek tiek domisi Irako problema – apie ją žino tiek, kiek pateikiama žiniasklaidoje. Įvykiais Irake nesidomi beveik 19 proc., o labai domisi apie 15 proc. apklaustųjų. Didesnį susidomėjimą Irako krizė kelia Vilniaus ir rajonų centrų gyventojams, vyresnio amžiaus žmonėms. Apklausa atlikta balandžio 27–30 d. Tyrime dalyvavo 1005 nuolatiniai Lietuvos gyventojai nuo 18 iki 75 metų⁶⁹.

Koalicijos vadovaujamoje pokarinėje operacijoje Irake nuo 2003 m. birželio 9 d. iki 2004 m. liepos mėn. dalyvavo 324 kariai (43 kariai – LITCON-1, 54 kariai – LITCON-2, 54 kariai – LITCON-3 – Danijos kontingento sudėtyje, JK vadovaujamame sektoriuje; 45 kariai – LITDET-1, 54 kariai – LITDET-2, 49 kariai – LITDET-3 – Lenkijos kontingento sudėtyje, Lenkijos vadovaujamame sektoriuje; 2 kariai – CJTF štabe; 2 kariai – MNF-I štabe; 10 karių – JK vadovaujamos Daugianacionalinės divizijos (pietryčiai) štabe; 11 karių – Lenkijos vadovaujamos Daugianacionalinės divizijos štabe⁷⁰.

Lietuvos kariams Irake pavesta užtikrinti vietos gyventojų saugumą, užkirsti kelią kriminalinei veiklai, ginklų, narkotikų kontrabandai. Lietuviai padeda vietiniams policijos būriams saugoti svarbius administracijos, sveikatos, švietimo ir kultūros reikmėms skirtus pastatus, pramonės objektus bei dalyvauja apmokant vietinę policiją atlikti savo pareigas. Taip pat Lietuvos kariai užtikrina saugų humanitarinės pagalbos gabenimą į atokesnius atsakomybės zonoje esančius kaimus ir dalyvauja jungtinėse operacijose kartu su koalicijos partneriais.

JAV prezidentas G. W. Bushas laiške Lietuvos Ministrui Pirmininkui A. Brazauskui, gautame 2004 m. balandžio 19 d., dėkoja už nesvyruojančią Lietuvos paramą ir ryžtą siekiant taikaus ir demokratiško tikslo. „Mūsų bendros nepaliaujamos pastangos, kuriomis siekiame stiprinti saugumą, yra sėkmingos. Lietuvos kariuomenė įrodė savo sugebėjimus ir drąsą, ir mes esame dėkingi už šias pastangas“, – rašoma JAV prezidento laiške. Pasak G. W. Busho, demokratija nepalieka vietos tiems, kurie nori įtvirtinti valdžią naudodami jėgą ar kurstydami neramumus, todėl privalu sulaikyti tuos, kurie kalti dėl neseniai įvykdyto smurto⁷¹.

⁶⁸ LR Seimo nutarimas (2003 05 29) „Dėl Lietuvos karių dalyvavimo tarptautinėje operacijoje Persijos įlankos regione“, *Valstybės žinios*, 2003, Nr. 54-2379.

⁶⁹ *Lietuvos gyventojai remia šalies karių misiją Irake*, *KA KAMIL*, 2004 05 11–2004 05 25, Nr. 9(59), p. 21.

⁷⁰ *Lietuvos kariai tarptautinėse operacijose*, <http://www.kam.lt/index.php?ItemId=21773>, 2004 09 15.

⁷¹ *Lietuva nesirengia atšaukti savo karių iš Irako*, *KA KAMIL*, 2004 04 27–2004 05 11, Nr. 8(58), p. 9.

2004 m. birželio 28 d. 26 Atlanto aljanso valstybių ir vyriausybės vadovai, susitikę Stambule, deklaravo visiškai remią Irako Respublikos nepriklausomybę, suverenumą, vienybę, teritorinį vientisumą, laisvę, demokratiją, žmogaus teises, teisinės valdžios ir visų Irako žmonių saugumo stiprinimą⁷².

Lietuvos Respublikos Prezidentas V. Adamkus, kalbėdamas 59-ojoje JT Generalinės Asamblėjos sesijoje 2004 m. rugsėjo 22 d., pažymėjo, kad „<...> naujojo tūkstantmečio grėsmės bei iššūkiai veikia mus visus, o susidoroti su jais galime tik bendromis pastangomis. Tokios grėsmės kaip terorizmas nepripažįsta nei sienų, nei rasės, religijos ar tautybės skirtumų. Terorizmo sukeltas siaubas, baimė bei niokojanti jėga yra ta pati Kasablankoje, Madride, Niujorke, Jeruzalėje ar Beslane. Terorizmo neįmanoma pateisinti. Kovoje su terorizmu neleistinas joks atlaidumas, todėl kova su terorizmu turi išlikti vienu svarbiausių ir atskirų valstybių narių, ir Jungtinių Tautų uždavinių. <...> Nepaisant visos kritikos, Jungtinės Tautos išlieka svarbiausia organizacija, galinčia įgyvendinti pasaulinio ir veiksmingo daugiašališkumo principą. Jungtinės Tautos gali pasiekti visą pasaulį ir užtikrinti teisėtumą, kurio reikia, kad tarptautinė bendruomenė imtųsi veiksmų.

<...> Šiandien labiau nei kada nors anksčiau Jungtinės Tautos privalo atlikti pagrindinį vaidmenį kuriant visuomenes, siekiančias gero valdymo ir puoselėjančias žmogaus teises bei teisės viršenybę. Privalome sugebėti įsiterpti ir užkirsti kelią sunkiems žmogaus teisių pažeidimams.

Be to, turime tvirtai kovoti su visais bandymais kėsintis į žmogaus orumą, su visomis netolerancijos, antisemitizmo, rasizmo ar islamofobijos apraiškomis“.

Prezidentas pabrėžė, kad „Lietuva pasirengusi dvišaliu ir daugiašaliu lygiu prisidėti įgyvendinant Tūkstantmečio tikslus ir pasidalyti valstybės reformų patirtimi. Mūsų narystė išsiplėtusioje Europos Sąjungoje ir Šiaurės Atlanto aljanso leidžia mums veikti aktyviau – taikyti plėtos politikos principus ir imtis tarptautinio donoro vaidmens“⁷³.

Lietuva, aktyviai dalyvaudama JTO bei ESBO misijose, paliudijo, kad yra ne tik saugumo vartotoja, bet ir teikėja. Lietuvos, kaip NATO narės, išpareigojimai užtikrinant kolektyvinį saugumą reiškia, jog kariuomenė tampa vis svarbesne priemone užsienio ir saugumo politikai įgyvendinti. Valstybės sugebėjimas prisidėti prie tarptautinių išpareigojimų mažinant įtampą, palaikant tarptautinę taiką ir stabilumą buvo įrodytas – Lietuvos kariai jau dešimtmetį dalyvauja tarptautinėse operacijose. Lietuvos karių dalyvavimas tarptautinėse misijose finansuojamas iš Krašto apsaugos ministerijai skirtų biudžeto lėšų. Dalį logistikos išlaidų dažniausiai padengia priimančioji šalis. Pavyzdžiui, tarptautinių operacijų išlaidos 2000 m. sudarė 8713,8, 2001 m. – 5504,4, 2002 m. – 8683,1, o jau 2003 m. – 15685,3 tūkst. Lt⁷⁴.

Per 1994-2004 m. laikotarpį daugiau kaip 1 700 Lietuvos karių dalyvavo 13 tarptautinių operacijų. Daugiausia karių per 10 metų laikotarpį buvo dislokuota Bal-

⁷² Žr.: Nutarimas dėl Irako, pasirašytas valstybių ir vyriausybės vadovų, dalyvavusių Šiaurės Atlanto Tarybos susitikime Stambule 2004 m. birželio 28 d., http://www.urm.lt/data/4/LF7615721_Stamulas_pareiskimas.htm#, 2004 05 10.

⁷³ Lietuvos Respublikos Prezidento Valdo Adamkaus kalba 59-ojoje Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos sesijoje, 2004 m. rugsėjo 22 d., Niujorkas, <http://www.president.lt/lt/news.full/5266>, 2004 09 23.

⁷⁴ *Dalyvavimo tarptautinėse operacijose finansavimas* (Finansų ir biudžeto departamento ir Centralizuotos finansų ir turto tarnybos prie KAM informacija), <http://www.kam.lt/index.php?ItemId=21773#kodėl>, 2004 01 10.

kanuose (1 152). Šiuo metu daugiausia Lietuvos karių yra Irake (120). Lietuvos taikdariai buvo kitų valstybių ginkluotųjų pajėgų sudėtyje. Tai leido didinti sąveikumą, mokytis, įgyti naudingos patirties. Integracijos į NATO metu Lietuva dalyvavo ne tik Aljanso vadovaujamos taikos įvedimo, tarptautinėse saugumo užtikrinimo operacijose, bet ir ESBO, JTO misijose, JAV vadovaujamos operacijose, taip liudydama nuolatinį suinteresuotumą tarptautinės sistemos stabilumu kaip sąlyga ir Baltijos regiono saugumu. 2003 m. dalyvauta keturiuose NATO ir dviejose JAV operacijose, vienoje ES ir vienoje ESBO operacijoje. Tarptautinių operacijų, kuriose dalyvavo Lietuvos kariai, skaičius sutampa su tokių operacijų, kuriose dalyvavo kitos NATO valstybės narės (pvz., Belgija, Danija, Norvegija, Olandija), skaičiumi.

Palyginti su NATO šalių karių, dalyvaujančių tarptautinėse operacijose, karių skaičiumi, Lietuvos kariniai pajėgumai kol kas yra nedideli. NATO valstybių karių užsienyje dislokuotų karių skaičius paprastai siekia ar net viršija Lietuvos karių, dalyvaujančių tarptautinėse operacijose nuo 1994 m., skaičių. Tačiau Lietuva kasmet didina savo indėlį į tarptautines operacijas. 2003 m. užsienyje misijų užduotis atliko 389 kariai. 2003 m. lapkričio mėnesį užsienyje buvo daugiausia Lietuvos taikdarių (289), t.y. 2,5 proc. Lietuvos kariuomenės. Pagal šį santykį Lietuva lenkė daugelį NATO šalių kandidačių, tačiau atsiliko nuo Aljanso valstybių karių, kurių visų ir užsienyje dislokuotų karių skaičiaus santykis vidutiniškai siekia 5 proc. Lietuvos taikdariai tarnauja misijose Irake, Afganistane, Kosove, Bosnijoje Hercegovinoje ir Makedonijoje. Vienas Lietuvos karininkas dirba ESBO stebėtoju Gruzijoje. Lietuva nuosekliai ir kryptingai remia Gruzijos saugumą ir teritorinį vientisumą, bendradarbiauja saugumo ir demokratijos stiprinimo srityse. Nuo 2004 m. vasaros Lietuvos iniciatyva Gruzijoje veiklą pradėjo Europos Sąjungos teisės viršenybės misija. Ateityje Lietuva sieks būti pasirengusi užsienyje nuolat dislokuoti iki 1 200 karių, t.y. 10 proc. reguliariųjų pajėgų⁷⁵. Dešimties metų patirtis tarptautinėse operacijose ir tai, kad laikomasi prisiimtų įsipareigojimų, rodo, jog Lietuvos kariai gali būti lygiaverčiai partneriai kolektyvinės gynybos aljansuose.

Apibendrinimas

Šiandieninis terorizmas yra naujo tipo grėsmė – tai pripažįsta visos Vakarų pasaulio valstybės. Todėl reikia naujo tipo priemonių ir kovos metodų, būtina, kad valstybės glaudžiai bendradarbiautų.

Lietuvos Vyriausybė, stiprindama nacionalinį saugumą visose valstybės valdymo srityse, vykdė ilgalaikes valstybines saugumo stiprinimo programas, kurios yra viena iš pagrindinių nacionalinio saugumo užtikrinimo priemonių. Ilgalaikės valstybės saugumo stiprinimo programos buvo įgyvendinamos formuojant saugumo aplinką, tobulinant gynybinius pajėgumus, plėtojant krizių valdymo sistemą, stiprinant valstybės vidaus saugumą ir gerovę. Taip pat nacionalinis saugumas buvo stiprinamas Nacionalinio saugumo strategijoje, Valstybės ilgalaikės raidos strategijoje, Lietuvos Vyriausybės 2001–2004 m. programoje ir Lietuvos Vyriausybės 2001–2004 m. programos įgyvendinimo priemonių plane numatytais būdais.

⁷⁵ Žr.: Lietuvos kariai tarptautinėse operacijose, <http://www.kam.lt/index.php?ItemId=21773>, 2004 09 15.

Aktyvia veikla per tarptautines organizacijas Lietuva prisidėjo prie tarptautinės bendrijos pastangų užtikrinant demokratiją, žmogaus teises, taiką ir stabilumą regione ir pasaulyje, aktyviai įsitraukė į tarptautinės bendruomenės kovą su tarptautiniu terorizmu. Dalyvavimas tarptautinės bendruomenės kovoje su terorizmu bei masinio naikinimo ginklų platinimu yra Lietuvos nacionalinio saugumo prioritetas.

Lietuva aktyviai dalyvavo JTO, NATO ir ESBO misijose ir taip pademonstravo, kad yra ne tik saugumo vartotoja, bet ir jo teikėja. Dalyvaudama tarptautinėse operacijose Lietuva ne tik įrodė, jog jos kariuomenė pasirengusi sudėtingoms operacijoms, taip pat kad tai yra labai svarbus žingsnis užtikrinant efektyvų bendradarbiavimą karinėje srityje su JAV ir kitomis valstybėmis.

Lietuvai teroristų išpuoliai JAV ir jų padariniai visų pirma tapo galimybe siekti kuo spartesnės integracijos į transatlantinę saugumo erdvę, į NATO, bei įrodyti savo pasirengimą ir gebėjimą kartu su kitomis Vidurio ir Rytų valstybėmis prisidėti prie saugumo palaikymo.